

Seveda se lahko, obravnavajoč to nemožno zahtevo, veliko govori in piše, a pomniti treba: če hočeš res pravičen biti, ušesa moraš često zamašiti. Sploh smo za pogubonosne časnikarske polemike zelo srečni. Časniški predali se polnijo z žolčem in prazno — stafazo, in nikdo neče dojenjati. V ti zadevi smo pač pristni Slovani. Nemci pravijo, da odjenja vselej pametnejši, a kjer ni treba, tam se silimo z njih modrostjo, tukaj pa ne. Sicer pa velja o prepirih med Slovani isto, kar trdi A. Niemičić:

»Ah, jedanput pokunljeni
Vrag ne vrača rad se u tminu«.

Nič enakih posledic ni imel moj »listek« v novoletni številki, dasi so se na več krajih pritoževali, da jih je učitelj »dal« v časnike. Nekje so mu celo pretili s tožbo, katero so pa potem veledušno (?) umak-

nili. Beklo se je, da to ni bilo za javnost, take reči bi morale ostati doma. Kaka salomonska modrost!

Drugod, kjer so bolj »zavedni«, začeli so agitacijo zoper učitelje z motivom: »Kaj bodo zabavljali, saj jih moramo mi plačati!« Zares krasne cvetke, ki obečajo še krasnejši sed!

Razmišljujé o različnih uspehih svojih »listkov« spomnil sem se — sicer se nerad spominjam nemških citatov — Heinejevih besed:

»Ah! wenn ich nur nicht zu vernünftig wär,
Ich thät' mir was zu leide«.

Zato pa, gospod urednik, da ste mi vrlo zdravi do prihodnjic! Videla bova, če naju Bog živi, kakšen uspeh bode imel ta »listek«.

Vaš

pesimist.

Naši dopisi

Iz Ljubljane. (Plače dunajskih učiteljev.) Večkrat smo že poudarjali, da sreča in blagostanje vsacega naroda je zelo odvisna od narodove omike. Vsakdanja skušnja nas uči, da tisti narodi, ki v omiki napredujejo, napredujejo tudi glede blagostanja. Omika narodova je pa največ odvisna od učiteljev; zato ni čuda, da je pozornost skoro vseh stanov obrnjena dandanes na ljudsko šolstvo, oziroma na ljudskošolske učitelje. In to po vsej pravici; kajti tista stranka, ki pridobi ljudske učitelje, oziroma ljudsko šolstvo na svojo stran, se obdrži na vrhuncu in gospoduje čez druge stranke. Da bo pa ljudsko šolstvo res dobro in prinašalo narodu zaželjenih koristij, je pa treba skrbeti za dobre učitelje. Dobre učitelje treba je pa tudi dobro plačati, ali vsaj toliko plačati, da vsaj primerno lahko živé, ne pa tako, kakor pri nas, ko visimo med življenjem in smrtjo. In dokler bodo naše gnotne razmere tako neugodne, kakor so kljubu lanskemu zboljšanju (?), toliko časa bodo naša učiteljska većinoma refugium peccatorum in prav malo se bode taciš oglasilo, ki bi imeli v istini poklic do prevzisenega staná. Toliko požrtvovalnosti se pa od ljudskih učiteljev tudi ne more zahtevati, da bi morali dan za dnevom stradati iz ljubezni do naroda, ko se že navadni pisarji in financarji bolje plačujejo, ko mi učitelji.

To važno stališče, koje ima ljudski učitelj med svojim narodom, dalo je povod nižeavstrijskemu deželnemu zboru in dunajskemu mestnemu zboru, da so se jeli baviti z načrtom zakona, s kojim se bodo zboljšale plače dunajskim učiteljem. Po tem načrtu bode dunajsko učiteljstvo razdeljeno v prihodnje v pet kategorij in sicer 1. v ravnateljé meščanskih šol; 2. v nadučitelje; 3. v meščansko-šolske učitelje; 4. v ljudsko-šolske učitelje in 5. v podučitelje. Vsaki ka-

tegoriji pripadata dva plačilna razreda. V prvem (višjem) plačilnem razredu uvrščenih bode jedna tretjina in v drugem (nižjem) plačilnem razredu pa dve tretjini vsaki kategoriji spadajočih učiteljev. Letne plače prvemu (višjemu) plačilnemu razredu posamezne kategorije spadajočih učiteljev bodo znašale v prihodnje 1500 gld., 1300 gld., 1100 gld., 900 gld. in 700 gld. Letne plače drugemu (nižjemu) plačilnemu razredu posamezne kategorije spadajočih učiteljev bodo pa znašale po 100 gld. manj; torej: 1400 gld., 1200 gld., 1000 gld., 800 gld. in 600 gld.

Vsak učitelj izvzemši zadnjo kategorijo dobi vsakih pet let 100 gld. starostne doklade.

Istotako ima vsak učitelj I. in II. kategorije pravico do prostega stanovanja v šolskem poslopji oziroma do stanarine 500 gld. (I. kat.) in 450 gld. (II. kat.). Tudi učitelji ostalih vrst dobé stanarino in sicer III. kategorija 300 gld. in po preteku 15 službenih let pa 400 gld.; IV. kat. 250 gld. oziroma 200 gld.; V. kat. pa 120 gld. oziroma 90 gld.

Razven tega so določene za suplente in začasne voditelje še posebne remuneracije. — Tako cenijo na Dunaji važnost ljudskih učiteljev in ljudskega šolstva.

Kako je pa pri nas?

Pri nas v beli Ljubljani — v slovenski metropoli — so pa pri lanskem zboljšanju že tako nizke plače še bolj znižali!

Žalostna nam majka! Dal Bog, da bi tudi pri nas kmalu bolje cenili ljudsko šolstvo in učiteljstvo!

Na Nižeavstrijskem so izdali v minolem letu za šolske stabe 1,505.237 gld. 12 kr. in od tega časa, kar obstoji novi šolski zakon pa 24,129.998 gld. 67 kr. Te številke mnogo povedó.

S Trate. (Šolsko.) V zadnjem času imamo zopet z veseljem zabeležiti, da se je kaj veliko omislilo pri naši dvorazredni ljudski šoli. Že pri zadnji vizitaciji se je izrekla želja, naj bi se šolske klopi prvega razreda z drugimi bolj primernimi nadomestile. Prilika za to se je nudila. Ko se je otvorila ekskurendna šola v Stari Oslici, bilo je treba klopj in za majhen donesek so se dobile iz tratarske šole. Za našo šolo pa jih je mizarski mojster Lovro Jereb dvosedezne po velikosti učencev tako napravil, da je proti zadnji vsaka klop za spoznanje višja, vmes pa je toliko prostora, da more učitelj do vsacega učenca priti. V zdravstvenem oziru so take klopi kaj pripravne, da jih pri pometanju kaj lahko prestavi in vso nesnago potrebi in pospravi. Vsa šolska soba ima veliko lepše lice in je bolj snažna.

Dobili smo dalje nove metrične mere in uteži. Posebno veseli učence telurij, da se jim lahko kaže stanje solnca, pa tek zemlje in lune in njeni mrk.

Naš gospod načelnik preskrbel nam je tudi »pevske stenske« table, da se mladina tudi po sekiricah peli vadi.

Dalje smo dobili tudi 150 barvanih podob strupenih in pitomih rastlin, kar posebno pri spisji dobro ustreza.

L. K.

Iz kranjskega okraja. Neizprosna smrt, pred katero ne obvarje koža gladka, ker ona ne izbira, vse vprek pobira, pograbila nam je nenadoma jednega izmed najuglednejših učiteljev kranjskega okraja, g. Antona Rozmana iz Žabnice pri Škofji Loki. Dne 27. prosinca je zbolel imenovani na hripi, kateri se je čez nekaj dni pridružila še plućnica ter je tako z združeno močjo uničila življenje ne še 30 let staremu tovarišu. Do zadnjega dihleja upali so dragi domači, da se mu zdravje povrne, toda zaman. Soboto dne 6. svečana popoldne ob 1/23. uri naznanil je mrtvaški zvon žabniški, da je prenehalo biti za šolsko mladino in ljubljani narod tako vneto in blago srce. Ne rečem preveč, ako trdim, da smo ga vsi njegovi tovariši brez izjeme iskreno ljubili, kajti bil je vrl učitelj, iskren rodoljub in najznačajnejši nam tovariš in prijatelj.

Pokojni Anton Rozman se je porodil 1862. l. v Trbojah pri Kranji. Po dokončani ljudski šoli, katero je obiskoval v Ljubljani, vstopil je v gimnazijo ravno tam. Leta 1878. je bil sprejet v ondoto učiteljske, kjer se je prav pridno učil ter je koncem šolskega leta 1882. prejel zrelostno spričevalo. Kmalu potem je dobil službo drugega učitelja na dvorazrednici v Poljanah nad Škofjo Loko, kjer je ostal jedno leto. Od ondot se je preselil na jednorazrednico v Žabnico, kjer je bil leta 1886. imenovan stalnim učiteljem. Tu je služboval rajni Anton Rozman od l. 1883. — Ko se je po silnih naporih ustanovila leta 1868. žabniška ljudska šola, je bil ta šolski okoliš na najslabšem glasu. Streljalo se je skozi okno na učitelje, suroveži so jih napadali na poti in jih celo težko na telesu

poškodovali. Radi tega si je vsak učitelj pri prvi priložnosti pomagal drugam. Še le ranji Rozman je pridobil v tem kraju učiteljskemu stanu stalni ugled. Seveda je to deloma tudi zasluga njegovih 6 prednikov, ki so kot prvi pionirji omike morali ledino orati.

Pokojni Rozman je bil v resnici uzoren učitelj. Šolskih propisov se je držal tako strogo in natančno, da so v početku ljudje godrnjali. Toda s časom so se tega navadili in nikjer več ni slišati nobene pri- tožbe. Zdi se jim povse naravno, če se zanikarni roditelji ali njih namestniki radi šolskih zamud kaznujejo. Da je imel v šoli najlepši red in uzoren pouk, bila je vedno splošna sodba nadzorništva. Deca je obiskovala šolo v čedni, da praznični obleki in ni še dolgo temu, ko sem slišal ondodne kmetovalce govoriti: »Naši otroci hodijo v šolo tako praznično oblečeni, kakor v cerkev«. S tem je vcepil šolski mladini večje spoštovanje do šole in pri ljudstvu je povišal nje ugled.

Toda ne samo v učilnici, tudi zunaj nje, v društvenem življenji bodi učitelj na svojem mestu! In to je ranji Rozman bil. Med trdimi kmeti šveda ni mogel ustanavljati društev, toda širil je slovenske časopise, namenjene prostemu ljudstvu. Tudi je jedino njegova zasluga, da so jeli kmetijski gospodarji v zadnjem času tako obilno k velevažni kmetijski družbi pristopati. Čudil se bode marsikdo, da ničesa ne govorim o njegovem delovanji na šolskem vrtu. Tega v Žabnici ni in tudi ni neobhodno potreben, kajti je sadjarstvo tukaj tako razvito, kakor najbrže nikjer na Kranjskem. Tu ima skoraj vsak drugi zemljiščni posestnik svojo drevesnico, v kateri vzgojuje iz divjakov požlahtnena sadna drevesca ter jih potem razprodajajo v druge kraje po deželi in celo izven dežele. Da se je tudi na tem polji ranji Rozman trudil in na ljudstvo po svoji moči vplival je umevno. Na zadnji ljubljanski sadni razstavi razstavil je on okolo 200 vrst jabolk, ter je bil tudi zato obdarovan.

Ravno si je bil uredil obiteljsko življenje, kajti poročil se je dne 11. prosinca t. l. toda kratko sijale so mu zvezde prijazne — 14 dni po poroki vlegel se je v postelj, iz katere ni več vstal. Dragi ranji utihnil je za vedno, ko je jedva prekoručil prag zakona. Komu od obojice je bila pač usoda milejša? Kdo ve!

Ko je zapel mrtvaški zvon in naznanil, da žabniškega g. učitelja ni več med živimi, zaplakala je vsa šolska mladina po vasi. In ko je ondotni g. duhovnik prihodnje jutro pri službi božji opominjal otroke in stariše, naj ohranijo v hvaležnem spominu svojega dobrega učitelja, je bilo rosno slednje oko.

V ponedeljek 8. svečana spremila ga je vsa šolska mladina v debelem snegu na nad jedno uro oddaljeno pokopališče v Stari Loki.

Če tudi je vest o njega smrti tako nenadoma prišla, vender se nas je zbralo 8 učiteljev in 2 učiteljici z blag. g. e. kr. okraj. šol. nadzornikom na čelu.

da skazemo blagemu tovarišu poslednjo čast. Pogreb je iz Stare Loke do pokopališča vodil veleč. g. Matej Kožuh, dekan z ondotinim g. kapelanom. V starološki cerkvi je opravil g. dekan obredne molitve za mrtve ter daroval sv. mašo za dušo ranjcega. Ko je njegove pozemljiske ostanke zakrila črna prst, položilo je »Učiteljsko društvo kranjskega okraja« v znak ljubezni in spoštovanja do ranjcega, prekrasen venec na njega prerani grob. Tu smo se tedaj od njega za vselej poslovili, da se jedenkrat tudi mi z njim združimo v

onem presrečnem kraju, kjer ni ne nadlog, ne želja, ne žalosti, ne solza. Ti predragi tovariš pa, kateri si gledal iz nedosežne daljave na zbrano polnoštevilno mladino od najznejše dobe, tje do krepko razvitih mladeničev in deklic, od 6. do 22. leta — a sam še le 29leten mož, tedaj si lahko z zadoščenjem rekel: Nisem zastoj živela.*)

J. K. — Trb.

*) Poročevalec na tem mestu najtopteje zahvaljuje za mnoge podatke o ranjcega življenji in delovanji g. Franciška Kuralta v Žabnici.

Društveni vestnik.

Poročilo o delovanji »Narodne šole« za preteklo XIX. društveno leto, t. j. za dobo od dne 15. kimovca 1890 do 15. kimovca 1891. (Dalje.)

Društvenikom razposlano šolsko blago.

Ker se odbor pri delitvi učil ravna kolikor mogoče po izrecnih naročilih društvenikov, zato je množina razdanega šolskega blaga zdaj večja, zdaj manjša, v obče pa se mora reči, da potreščina vsako leto narašča. Za šolske knjige, ki bi društvu največ stroškov prizadejale in bi zaradi tega ne mogle družih učil toliko deliti, kakor je potrebno, potrosilo se je v zadnji dobi manj od lanskega leta. Pisank, katere je »Narodna šola« morala kupiti, je tudi v računu manj izkazanih, nego v preteklem letu; dejansko pa je to število nad 71.000, ker je prišteti še onih 10.000 zvezkov, ki smo jih dobili v dar. Zaradi tega je manj tablic bilo razdeljenih. Peres, risank, črtalnikov, svinčnikov, radirk porabilo se je več, osobito pa se je za učne pripomočke, ki ostanejo kot inventarne reči pri šoli, blizo 100 glđ. več izdalo, nego leto popred, v drugih troških je le neznatna razlika.

O napravi inventarnih učil.

Zastran inventarnih učil bodi še omenjeno, da bi »Narodna šola« lahko mnogo več storila, ko bi odbor naprej vedel, da bodo ljudske šole potem društva naročevala ona učila, ki je neposredno kupujejo pri založnikih. Cene zemljevidom, prirodopisnim slikam in fizikalčnim aparatom bi se znatno znižale, ako bi jih društvo po več skupaj naročevalo ali dalo narediti. Za vsak slučaj posebej kupljen zemljevid ni nič cenejši pri »Narodni šoli«, nego pri trgovcu. Jedino s tem nekoliko prihranimo, da kupujemo nenapete zemljevide in jih potem damo podlepati. Vsled tega lahko »Narodna šola« n. p. Avstrijo-Ogersko da za 5 glđ. 50 kr. mesto za 8 glđ. in tako bi tudi druge reči ceneje preskrbela, ko bi se mogla z njimi založiti. »Narodna šola« je nekako »šolsko konsumno društvo«. Tako društvo pa le vspeva, kadar ima mnogo udeležencev, ki jednako blago zajemajo iz društvene zaloge.

Vprašal bi zdaj izmed č. gg. društvenikov kdo: Kaj pa more »Narodna šola« vse preskrbeti? Katera učila bi vsprejela v zalogo? Rešitev tega vprašanja ni lahka stvar, ker bi odbor moral v prvi vrsti poznati potrebe ljudskih šol, katere še nimajo vseh učil. v drugi vrsti bi moral imeti zagotovilo, da so krajni šolski sveti sprejeli v šolski proračun potrebno vsoto za učila in da se bode ta denar istinito tudi potrošil.

Da bi društvo imelo za zalogo, ki bi seveda stala več stotakov, potrebni denar, riskiral bi odbor napravo take zaloge. Pri negotovosti vspešnega razpečavanja pa si odbor ne upa lotiti dragega podjetja. In tako gre mnogo denarja v izgubo, kateri bi se sicer naklonil lahko »Narodni šoli«, oziroma bi se zanj mnogo več inventarnih učil za domačo učilnico nabavilo.

Kjer ni nužnosti, da bi ljudska šola morala mahoma napraviti si novih učil, tam bi gg. tovariši vsikdar prav storili, ko bi se obrnili do odbora »Narodne šole«. Ako ne vselej, v mnogih slučajih pa bode gotovo naročnik na boljsem glede na prihranek. Gospodje nadzorniki bi tu z vzajemnostjo mnogo vspešnega storili in »Narodno šolo« kot posrednico izkoristili. Naj bi gg. učitelji to opombo blagovoljno uvaževali!

Odbor.

V popolnitev tega poročila bodi še povedano, da so v lanskem občnem zboru bili izvoljeni v odbor gg. Žumer, Močnik, Praprotnik Andrej, Tomšič, Raketelj, Cepuder, Praprotnik France, Govekar in poročevalec. V seji dne 9. vinotoka 1890 se je odbor konstituiral in so funkcionarji ostali prejšnji: Poročevalec, prvomestnik, g. Žumer, namestnik, g. Močnik, blagajnik in g. Govekar, tajnik. Žal, da ga je božja previdnost že dne 30. vinotoka nenadoma poklicala iz te »solzne doline«. Društvo je z njim zgubilo mnogoletnega člana in delavnega tajnika. Slavni zbor naj mu ohrani blag sponin! Njegovo mesto v odboru je ostalo do sedaj prazno, ker se je volitveni operat pri ranjcem izgubil in se ni dalo konstatirati, kdo je za voljenini odborniki imel največ glasov.